

A.6. ELS ACOLLIMENTS EN FAMÍLIA

L'acolliment familiar és des de fa anys una realitat que el Síndic de Greuges segueix detingudament i sobre la qual ha estat formulant diverses recomanacions. Recentment, en el marc d'un darrer informe sobre aquesta qüestió, ha posat de manifest tant la manca de famílies acollidores com alguns dèficits observats amb relació a l'acolliment familiar i al seguiment que se'n fa.

Cal assumir que l'infant i l'adolescent han de ser el centre de l'actuació protectora i del recurs d'acolliment familiar. En coherència, totes les administracions i els serveis que intervenen en l'acolliment familiar han de partir del principi de l'interès superior de l'infant.

Per acomplir aquest objectiu, cal escoltar l'infant en el sentit més ampli del terme i prendre's seriosament les seves manifestacions. A la vegada, és necessari que els infants estiguin informats dels seus drets, que tinguin un referent estable i que els professionals estiguin obligats a tenir-hi entrevistes regulars.

L'acolliment en família aliena és el recurs més apropiat per a la criança dels infants quan no poden créixer amb la seva família biològica. La família aliena ofereix un marc en el qual es fa possible el màxim desenvolupament de l'infant, i el seu caràcter preferent o prioritari està reconegut en la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i en la normativa estatal i catalana aplicable.

Tot i això, aquest recurs està encara poc desenvolupat i moltes vegades no se'n pot proveir els infants que tenen una proposta en aquest sentit per la insuficiència de famílies acollidores. A tall d'exemple, l'any 2013 només un 13,6% dels infants tutelats tenen aquesta mesura de protecció, mentre que la proporció dels infants tutelats residents en centre, que també ha crescut en els darrers anys, representa el 38,3%. El nombre de famílies acollidores, 621, és insuficient per atendre els infants que tenen proposada aquesta mesura per part dels EAIA. En concret, 287 infants estan pendents d'acolliment familiar simple.

Un dels obstacles per al desenvolupament de la mesura de l'acolliment és que l'acolliment professional no ha estat desplegat. L'any 2013 (fins al setembre), només s'havien produït 16 altes, poc més del 10% del total d'altes en acolliment familiar, en aquest tipus de recurs professionalitzat.

L'infant i l'adolescent han de ser el centre de l'actuació protectora i del recurs d'acolliment familiar

En tot cas, la manca de famílies professionals afecta i condiona tant l'accés al recurs valorat com a adequat com l'accés a la família acollidora més idònia per cobrir les necessitats dels infants amb proposta d'acolliment, ja que és més difícil l'assignació correcta de la família.

Pel que fa a les mancances estructurals detectades pel Síndic amb relació a la figura de l'acolliment familiar, a banda de les esmentades amb relació a la insuficiència de les famílies acollidores i la manca d'implantació de l'acolliment familiar professional, destaquen la manca d'un desplegament normatiu garantista de l'acolliment familiar i els efectes negatius que pot provocar la divisió de competències i de funcions administratives en el desenvolupament de l'acolliment familiar.

Amb relació a les garanties normatives, no es desenvolupa de manera suficient l'establiment de funcions específiques de l'Administració dins la mesura d'acolliment ni el desenvolupament dels drets dels infants i adolescents acollits.

Quant a la distribució de funcions i competències en matèria d'acolliment, els organismes i les entitats competents en la provisió del recurs de l'acolliment familiar són la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA) i les institucions col·laboradores d'integració familiar, i tota la intervenció administrativa s'ha de focalitzar en l'infant i en el seu benestar.

D'altra banda, es troba a faltar un major lideratge de l'ICAA en la promoció d'una cultura de l'acolliment familiar, en el disseny i la planificació de l'acolliment, en la sistematització de factors d'èxit i de fracàs dels acolliments, en la definició dels perfils de família o persona acollidora més adequats per donar resposta a les necessitats de l'infant i l'adolescent acollit, en la regulació i reglamentació de tot el procés, en l'avaluació continuada i l'anàlisi dels resultats i de l'actual situació de l'acolliment, i en la posada en marxa d'iniciatives i propostes per a la investigació. Per acomplir algunes d'aquestes tasques, l'ICAA ha de comptar amb la participació activa de la DGAIA, tutora de l'infant i de l'adolescent, que hauria d'actuar perquè es complissin les condicions de l'objectiu de la mesura de l'acolliment familiar.

Cal desenvolupar una política per potenciar l'acolliment en família

Pel que fa al seguiment, es detecten algunes mancances tant en la consideració de l'infant com a centre de l'actuació administrativa (i en el que implica això a l'hora d'acompanyar i escoltar l'infant) com en el suport i el seguiment de les famílies acollidores a partir de les funcions desplegades per les instàncies administratives competents. De les condicions que haurien de ser presents en un seguiment adequat de l'acolliment, al qual té dret qualsevol infant o adolescent acollit, cal destacar l'adequació del personal, tant en formació com en suficiència, la multidisciplinarietat en l'anàlisi i en la intervenció, una adequada supervisió (interna i externa) en l'àmbit de la ICIF i una supervisió i un suport adequats per part de l'ICAA. A més, és imprescindible una revisió periòdica i acurada de la capacitació de la família o persona acollidora.

Les principals recomanacions sobre l'acolliment en família efectuades pel Síndic en aquest darrer informe són :

1. Desenvolupar una política per potenciar l'acolliment en família.
2. Regular específicament els drets dels infants tutelats per l'Administració.
3. Elaborar una guia o carta de drets dels infants i dels adolescents acollits.
4. Regular la formalització de l'acolliment.
5. Reglamentar detalladament la revisió de les mesures, el suport i la supervisió dels equips.
6. Establir criteris de seguiment dels acolliments.
7. Fixar criteris de validació de les ICIF.
8. Elaborar instruccions per a les ICIF.
9. Establir criteris i instruccions per tal que l'ICAA dugui a terme les funcions de seguiment, supervisió i inspecció de les entitats.
10. Elaborar instruccions de compliment obligat respecte de l'especialització, la formació i la supervisió dels professionals de les ICIF.
11. Garantir la suficiència de recursos humans, la formació especialitzada dels professionals, la participació i l'escolta activa de l'infant o de l'adolescent.
12. Establir un procediment de queixa per als infants i els adolescents en acolliment familiar.
13. Establir mecanismes per assegurar que cada infant o adolescent acollit té un projecte educatiu individualitzat
14. Establir un professional referent que faci únicament el seguiment de l'atenció a l'infant, i un professional referent per supervisar la família en l'exercici de les seves funcions i donar-li suport.
15. Activar el pla de professionalització de famílies acollidores, en compliment de l'obligació de l'Administració d'assignar als infants i als adolescents que estan tutelats el recurs alternatiu a la família.